

Pretulu

pentru Sibiu pe 1 anu întregu
7 fl., pe 6 luni 3 fl. 50 cr., duns
la casa cu 1 fl. mai multu pe
anu; — trimisa cu post'a in
laintulu monarchiei pe 1 anu
întregu 8 fl., pe 6 luni 4 fl. —
In strainatate pe 1 anu 10 fl. seu
22 franci, pe 6 luni 5 fl. seu 11
franci. — Numeri singuratici se
dau câte cu 10 cr.

OBSERVATORIULU

Diariu politicu, national-economicu si literariu.

Anulu III.

Ori-ce inserate,

se platescu pe serie seu linia, cu
litere mernute garmondu, la prim'a
publicare câte 7 cr., la a dou'a si
a trei'a câte 6 cr. v. a. si preste
aceea 30 cr. de timbru la tesau-
rulu publicu.

Prenumeratiunile se potu face
in modulu celu mai usioru prin
asemnatiunile postei statului, a-
dressate de a dreptulu la Redactia-
nea Diariului

„Observatoriulu“ in Sibiu.

Nr. 16.

Sibiu, Sambata 23/6 Martiu.

1880.

Critic'a noului proiectu de lege agraria.

(De unu altu jurisconsultu.)

(Urmare si fine.)

Camu aceste au fostu cele scrise de d-nulu
Siuluti, respective dictate din patu unde jacea
periculosu bolnavu, in pen'a fiului seu, cu scopu
că se nu tréca ocasiunea, fara a se fi auditu si o
voce romanésca.

Mai scrisu-au si alti romani? noi nu amu
audit; éra daca totusi au mai reflectatu si alti
romani literati si anume juristi la agitatiunile so-
cietatii agrarie unguresci, au ocasiunea cea mai
buna de a informá toema acuma pe publiculu din
patri'a nóstra, ceea ce si este unu adeveratu punctu
de onóre pentru densii.

La rëndulu nostru punemu intrebarea: óre
poporulu romanu din Transilvani'a se n'aiba dreptu
a pretinde dela fiii sei adi m'ane, nici-
unu feliu de ajutoriu? — Nu cumva ar
potea si elu se astepte, că acei vreo 100 de ad-
vocati, dintre cari multi au studiatu cu oboli
adunati dela poporu in diverse fonduri, si chiaru
astadi in calitate de advocati se sustinu totu numai
de cátra poporu, se mai faca si ei ceva pentru
elu, celu puțin atata, cătu a facutu advocatulu
Vajna in Dev'a pentru class'a privilegiata, de care
se tine si elu.

Că dóra poetulu romanu candu a strigatu:
„Preoti cu crucea 'n frunte“ n'a intielesu numai
pe preotii in reverenda, ci a intielesu si pre preotii
dreptulu.

Se avemu grija că poporulu candu blastema
cu lacrimi, acelu blastemu se si prinde. O
conferentia de advocati din tóte partile tiei ar
dá celu mai bunu materialu la unu memorandum,
si credemu că ar' si avea resultatu bunu.

Relatiunile (raporturile) feudali ale popora-
tiunei rurale cátra class'a privilegiata, differu din-
tr'unu comitatu in altulu prin tóta tier'a. Cine le
póte cunósce mai bine, decâtu acela care a fostu
aparatoriulu poporului?

Le cunósce si noi; dar' se nu colindamu
prin comitate, că se nu ni se inpuna dorerós'a
esclamare: „Infandum Regina jubet renovare do-

lorem.“ Se remanemu aici unde ne aflamu, adeca
in partea Transilvaniei cunoscuta din legi si din
viéti'a practica sub nume si titlu de fundus regius,
numitu inproprie si Sasime, care in partea sa cea
mai mare fusese libera. Ce vedemu aici?

Fruantasi Sasiloru vedindu că adi mane se
voru trezi cu o lege, prin care se va comandá si
inpune ex officio commassarea, si că espira timpulu
in care se póta processele de regularea proprie-
tatiloru fóra obligatiunea de a pune timbru pe
acte, candu apoi spessele timbrului se voru urcă
la sute si mii fl., au adusu din Germani'a pe spessele
loru pe unu doctoru in agronomia, asia nu-
mitu „Wanderlehrer“ — professoru calatoriu, cu
scopu că se se informeze despre folósele commas-
sarei. S'au tinutu prin cetati si sate adunari pu-
bliche de poporu. Professorulu doctoru a vorbitu
pána ce a ragusitu. Resultatulu a fostu, că n'a
potutu se convinga mai pe nici-unu sasu despre
folósele comassarei pentru proprietarii mici.
Mai multu: „unii“ dintre Sasi au incercatu a face
propaganda pentru commassare, dar' murmurulu
poporului i'au facutu că se se traga curendu la o
parte. Inca si mai multu: unu professoru dela
gimnasiulu ev. luth. din locu, care póta in minia-
tura o economia de modellu, are si pe hotarulu
comunei invecinate Sielimberu peste 100 de juguri
(pogóne), au induplécatu pe vreo câteva locuitori
din comuna, că se subscria o suplica pentru com-
massare. — S'a pusu di de infatiosiare. Ce se
vedi! poporulu sasescu, de altmintrea flegmaticu,
blandocu si ascultatoriu, s'a turburatu dómne feresce.
Dnulu jude Siuluti a avutu cu acea ocasiune lipsa
de totu tactulu si energi'a dsale, că se evite unu
escesu si scandalu din cele mai mari. Erá pe aci
că poporulu se sfásiia pe subscriitorii suplicei; si
nu s'au inprastiatu până nu si-au retrasu cu totii
subscriptiunile. „Mosii'a mea este a mea, nu mi-o
schimbu eu cu nimeni din porunc'a nimeni!“
strigau toti din tóte partile.

Dar ce vorbimu de poporulu tieranu? S'a
cerutu a se face commassatiune chiaru aici pe ho-
tarulu Sibiiului, in proprietatile patricianiloru si
ale burgiesiei luminate; éra inse pe aprópe se dea
de draculu.

Diu'a nóptea se tineau conferentie si adunari.
Inversiuarea inse ajunsese la unu gradu odiosu.

La diu'a de infatiosiare comunele invecinate
sasesci si unele curatu romanesci, care au proprie-
tati pe hotarulu Sibiiului, amenintiau, éra domnii
din Sibiu, advocati, professori la academi'a de
dreptu si alti onoratorii, intre cari si unu domnu
magiaru fostu presedinte la Directiunea finantiala,
declamau in „contra“ commassariloru!

Acestea sunt fapte publice, nu fabule.

Ei, Domniloru, asia standu lucrulu, nu se mai
póte dice că cine isi ridica vocea e unu „bujto-
gato“ (agitatoru) si că e ura de nationalitate.
Trebue dara că si poporulu tieranu are temeiurile
cele mai grave, care'lu facu se audia cu cea mai
mare urgia vorbindu-se de regulari, segregari.
Si tocma pentru descopereria acestora dicemu noi
advocatiloru si juristiloru nostri: „Videant consules.“

Ni se pare că cea mai mare pedeca pentru
traganare e, că domnii nobili nu mai au parale,
au pápatu cele 80 de milioane fl. care le capatase
pentru desfiintierea iobagiei; prin urmare aru vrea
că poporulu se platésca si aceste spesse.

Ne aducemu aminte din anulu 1850, candu
ministrulu de finantia a intrebatu pe reprezentantii
boeriloru din Transilvani'a, că pentru incungiurarea
enormelor spesse prealabili, ce s'aru face cu cal-
cularea si ficsarea sumelor de rescumpararea iob-
bagiei, se prevédia reprezentantii o suma anumita,
cu care s'aru multiamii fostii proprietari. „Tre-
dieci de milioane“, raspunde comitele Miko.

„Ce! o tierisióra asia mica, 30 milioane. Daca
este asia, mai bine vomu plati din casu in casu
spessele enquetelor.“

Amu purtatu cu totii spessele acelea. Amu
mai platitu in locu de 30, 80 milioane; si D-dieu
scie cătu vomu mai avea se platimu.

Mai e si alta cauza de traganare. Avemu
informatiuni, că in unele locuri fostii proprietari
temendu-se de poporu, ei insii au midiolocitu, că
se nu se intetiasca lucrarile de regularea proprie-
tatiloru.

Mai multu! Subt decurgerea resboiului turco-
russo-romanescu au petitionatu mai multi proprie-
tari magiari, că tribunalulu se sistedie regularea

Foisiór'a „Observatoriului“.

Agripin'a.

Novela originala

de: Nicolae Istrate.

(Fine.)

III.

Erá o serbatóre marcata cu rosiiu in tóte almana-
churile nóstre. O serbatóre in care etichet'a, acea
dama fórté minciósa, fórté vicléna, fórté ambitiósa, subt
masc'a unei false prietenii pune prin farsurile ei numai
decátu in visita persoanele cele mai desbinate si mai
dumante altmintrelea intre densele. O di, in care unii
din cei mai cu libertate se pogóra óre-cum la unii din
cei mici, că se tréca de poporali, seu se'si faca opiniuni
si partide. In care mobilele de ulitia, glót'a coruptiloru,
se strecóra fásii másiu in tóte partile. In care lingus-
torii, drojdiile si putregaiile societatii, colinda din casa
in casa, pupandu manile pe dosu si pe fatia. In sfirsitu
erá o di de sabasi pentru mine, in care totdeauna
preferu mai bine a nu esi nicaierea, candu fara de veste
m'am creditu in visita cu D. G. . . celu mai vorbaretiu,
mai veselu, mai plinu de viatia dintre cunoscutii mei.

— Sunt siguru — imi dise elu — sunt prea si-
guru, că nu me asteptai chiar' astadi; inse am voitu
se 'ti facu o surpridia si spre a fi completa voiu remanea
tóta diu'a cu tine.

Zimbetulu amaru si ironicu ce insoçi aceste vorbe,
si mahniciunea care de asta-data se resfrangea pe fruntea
sa, imi produse felurimi de prepusuri. Eu cunósceam
incatva relatiunile si natur'a acestui om stimábilu,
sciamu că fortun'a ilu facuse neaternatu in tóta privinti'a,
si că comoditatile trailului seu iritá rívn'a mai multora.
Asfeliu nu'mi poteamu imaginá caus'a unei asemenea
tristetie tocmai la densulu.

— Adeveru, i-am respunsu, te tineamu astadi
ocupatu cu nisce visite mai neaparate.

— In positiunea de fatia cea mai neaparata visita
mi s'au parutu acésta. Candu cineva suferu, numai in
bratiele unui prietinu mai afla repaosu.

— Si cum? D-ta suferi? Este cu potintia cá esac-
tulu d-tale rationamente se te faca se uiti cumpetulu si
curagiulu, din care ai datu atatea probe?

— Sunt prietine casuri, in care insasi convictiunea
afectédia mai multu. De exemplu: candu o nenorocire,
fia a ta, fia a altuia ce te interessédia, prin tóte cerca-
rile si rationamentele cunosci că este nevindecata, atunci
cumpetulu, curagiulu si chiar' filosofi'a cea mai stóica
nu alina suferintiele unei ánimi simtitoare.

Dupa cateva replicari, terminii urmatoriului biletu
me lamurira că sunt in adeveru pe lume unele nenor-
ociri fórté fatale:

I . . . 184 — Decembre.

Scumpulu meu unchiu!

„In sfirsitu dupa unu siru de suferintie eata-me
acum sosita in capital'a Domnieloru-vóstre. Nelegiutii
cari m'au smulsu din braciele iubitelui meu, avura apoi
crudimea de a me parasi nu sciu unde, pe sam'a unor
straini nesimtitori cá si densii. Au trebuitu mai multe
dile se lacramesu in acelu exiliu, până candu ajutoriulu
si umanitatea unui venerabilu betranu indoiosiatu de
sórtea mea, imi inlesni scaparea.

„Am venitu aici si m'am descoperitu dnului C. . .
cu scopu se me informadie despre iubituulu meu si se
sboru in bratiele lui. Inse, fatalitatea si de asta-data
si-au batutu jocu de proiectele mele. Prietenulu me
vendú binisioru si facu se'mi pierdu indata libertatea
ce mi-o daruise grati'a unui strainu; si rudeniele câte
me incungiura aicea, in locu se compatiésca la nenor-
ocirile mele si se se mustre de consciintia, din contra
me privescu că pe o nelegiuita, si fara mila lovescu
neincetatu in restristele funestei mele vietie.

„Se facu preparative grabnice, că se fiu tramisa
la loculu unde m'au fostu urgisitu in pruncia parintele
meu, si de unde in junetie numai singuru amorulu m'au
fostu liberatu. Astfeliu, până a nu se esecutá trimiterea

mea, am neaparata trebuintia de presenti'a d-tale.
Totdeauna scumpule unchiu! te am gasitu bunu si
generosu; totdeauna delicateti'a ce te caracterisédia
au consintitu cu amaraciunea sórtei mele. Profitédia
te rogu, de ocasiunea de fatia si vino in momentele
acestea critice se mangai si se spriginesci desperatiunea
rudeniei si a prietenei d-tale.

„Candu ar fi datu D-dieu se fiu avutu o ánimá
că aceloru ce me incongióra, rece, nesimtitoare, de ghia-
tia; se fiu fostu o féta orfana, bastarda din mijloculu
glótei, si se fiu avutu numai libertate pe lume de a
iubi si a fi iubita in pace; seu in fine, candu ar voi
D-dieu se se indure si se'mi curme firulu acestei osan-
dite vietii, déca nu mai esista nici o protectiune, nici-o
potere se me scape de jugulu unei promissiuni fatale
ce am fostu silita a depune. Si déca cumva, scumpulu
meu unchiu! déca cumva fiinti'a ce adoru, va trebui
odata se me schimbe, se me uite si se me para-
sésca! . . .

Agripin'a.

Domnulu G. . . imi esplicá apoi scen'a intalnirii
si asprimea exiliului unde s'au tramisu acum acésta
nenorocita, că se suspine in tóta viati'a subt povar'a
sórtei, in care au inpins'o despotismulu parintescu si
se offedie până la momentu dupa minutele de uimire,
in care virtutea ei s'au indoitu dinaintea juramintelor
unui amantu tradatoru, care o inielá, o jertfi, si apoi
fara mustrare de consciintia o parasi in flacar'a amorului
si in veninulu celei mai sfasietóre si mai dureróse des-
perari.

Unu tablou profeticu, unu nou Agatangelu coloratu
ce representá in satira viitoriulu inventiuniloru omenesci
si pe care din intemplantu mi'lu tramise unu amicu, ne
facu mai la urma órecare distractiune.

Póte că radi'a adeveratei lumini va sterge in cu-
rendu si din societatile nóstre intunereculu in care se
consuma prejudetiele absurde, fanatismulu, ipocrisi'a si
viciile unor suflete ignorante si corupte.

păna după terminarea războiului, că se nu se tulbură poporul românesc. — Ei, astăzi nu mai crește nimeni pe poporul român.

Apropo de solgăbirai! — Desdăunarea dieciueleuru s'a făcut în anii trecuți prin asemeni comisiuni. — Unu proverb francez dice, că „măncându-i vine omului apetitul.” Rezultatul acestor comisiuni a fost, că s'au încercat pe spinarea bietului țieranu vreo 2 milioane fl. că despagubire, ce trebuie s'o plătescă.

Cunoscem maniera de a motiva în calea administrativă în toate limbile.

Germanul dice: „Man hat des Dienstes befunden.”

Magarul: hivatali tekintetből.

În limba latină: Sic volo, sic jubeo.

Românul dice: dreptatea este precum o facu Domnii.

Era iudeul dice: că paragraful (§) și dacă îl vei întorci cu capul în jos, totu numai paragraful rămâne, nu își schimbă figură.

Una alta serie de articli e destinată a scoate la lumină exemple concrete, cazuri și procese, de alu caror decursu se se mire lumea civilizată. Sunt mai bine de ani 32, de când se dedese în țiera parolă diabolică ce sună: poporiatuna rurală și în primă linia poporul românesc este comunist. Procesele urbariale și toate încercările de a sparge prin patentă imperatorescă din 1854, mai multu înseamnă că toate, procesele de comasatiuni demintu absolutu acea parolă și demască în modulu celu mai strălucitu pe adevărati comunisti din statulu acesta și din acestu principatu. Nu poporul propaga St. Simonismulu nici Darwinismulu; nu elu cunosc limbile europene, în care se lauda comunismulu Mormonilor din Americă; nu poporul românesc își vândă fetele și nevestele pe bani; nu elu cere comasatiuni cu scopu de a lua dela alții partea cea mai bună și mai fertilă de hotărâ și a lăsa altora numai dealuri sterpe, lipsite cu totul de humă, și locuri baltose, pe care crește pipirigu, rogozu, trestia și se îngrășă brâscele Abderitanilor. Cu totul altă este acea clasă de oameni, care înveția că ceea ce nu pot lua dela popor cu forță, se'i rapesci cu stratagemă, viclenii, minciuni. Alții sunt aceia cari în locu de Tatalu nostru, pe fa-care di repetu vechiulu refrenu: Valachului se nu'i lasă alți bani în pungă, decâtu numai cu câtu se'i plătescă darile și se'i cumpere opinci; era cându i voru fi opincile nouă, prin caciula se'i ăsa perulu, și cându va avea caciula nouă, se amble desculțu.

Limb'a magiara și școalele noastre populare.

Îngrijirile, ce aveamu despre introducerea limbii magiare în școalele populare, începu a se realiza.

În Nr. 2 alu „Fóiei scolastece” din 1879 amu arătat relele, ce potu proveni din una lege, care ne-aru impune limb'a magiara în școalele confessionale. Legea s'a votat în Mai anul trecut; abia s'a sancționat, și în Juniu ministrulu de cultu și instrucțiunea publică a și datu ordinu pentru executarea acelei-a în toate școalele nemagiare.

Planulu de învățământu ministe-

rialu, făcutu anume pentru școalele ne-magiare, comunale și confessionale, precum și instrucțiunea dată inspectorilor regesi de școale, în respectulu acesta, merita totă atențiunea noastră, din toate punctele de vedere. Vom examina mai întâi în generalu, apoi în specialu întregu coprișul planulu acestui-a, și alu instrucțiunei date inspectorilor reg. cu privire la școalele nemagiare.

I.

Zelulu de-a magiarisă în ruptulu capulu nu-i este de ajunsu asprimea legii (Art. XVIII din 1879), carea opresce, că dela 1883 începându, se nu se mai aplică că docente nici unu individ, ce nu ar' ști limb'a ungurească în vorbire și scriere; — mai trebuie, că unu planu deosebitu, făcutu anume pentru naționalitățile nemagiare, se vîna spre a potenția forțele acelei legi și a prefăce și mai pre scurtu școalele naționalităților curatu numai în institute de magiarisare, — er' adevăratele scopuri ale instrucțiunei a le pune cu totul în „coră cu fusele.”

Noulu planu de învățământu trece departe preste marginile prevedute de lege. Si anume, legea (Art. XVIII 1879 §. 1 și 4) dice, că limb'a magiara se fia studiu obligatu în toate școalele populare publice (A magyar nyelv az összes bármint nyilvános népiskolákban a köteles tantárgyak közé ezennel felvétetik (§. 4. alinea 1.))

Mai departe dice, că confesiunile întru facerea planulu lor pentru școalele populare, la limb'a magiara au se aiba în vedere numărulu orelor din planulu ministeriale, (az óraszámra nézve, népiskolai tantervek megállapításánál az összes felekezeti hatóságok kötelesek szem előtt tartani (§. 4. alin. 5.))

Planulu ministeriale înse, nu vrea a audi de lege, o interpretă altfelu de cum este în realitate, și face din toate școalele populare nemagiare, una specie de școale paritetice, vîndu cu măiestria limb'a ungurească, la obiectele cele mai de frunte că limba de propunere, în paralela și gradatu cu limb'a maternă a elevulu.

Scopulu lui este învederat: a scoate pe nesimțite limb'a maternă din școale, și a-o înlocui prin limb'a magiara.

În modulu acesta nu e potință de a nu înadusi dezvoltarea limbii materne, cându partea cea mai mare ($\frac{2}{3}$) din numărulu orelor de propunere, se destina pentru învățarea unei limbe străine, la prunci, cari nu știu încă nice limb'a maternă!!!

Planulu ministeriale nu vrea se scia de unu anumitu număr de ore, destinate pentru limb'a magiara, că studiu obligatu; ci prescrie că limb'a magiara se se înceapă de una-dată cu limb'a maternă, se mîrgă treptatu și paralelu cu ea în toate clasele, respective departimentele, până în fine, așa:

- | | |
|--|-------------------|
| a) la Esercitiile limbistice și întielesuali (Intuitiune) cu = | 9 ore |
| b) la Cetire și scriere cu = | 8 ore |
| c) la Computu cu = | 6 ore |
| d) la Istoria & Geografia cu = | 2 ore |
| | la oaltă = 25 ore |

Si robulu care geme și plange în tacere,
Si elu are nădejde se scape într'o di,
Si elu se magulesce — își face mangaiere,
Că nodulu servituti curendu va putădi.

Dar' sörtea noastră este cu multu mai dureră:
Născute 'n libertate și fără a gresi,
Suntemu în povarate de lănturi veninoase,
Din care nici-odată noi nu potemu esi.

Fugiti nădejdi desiarte, pareri amăgitoare,
Eu n'asteptu nici unu bine mai multu pe-acestu pământu.
Lasati se me consume fatal'a întristare,
Lasati se vie mörtea, se întru în mörmentu!

* * *

Ari'a nu se mai audi, și lun'a atunci mi s'au parutu galbenă, tristă, ofelită, în tocmai că o sermană, tinera și frumoasă vestală.
Jasi, Martiu 1847.

Diverse.

— (Regule igienice.) Omulu nu trebuie se dörma nici-odată imediatu după ce a mănăcatu. Timpulu celu mai oportunu pentru somnu este nörtea și durat'a lui trebuie se fia în raportu cu etatea și constituti'a individulu și în raportu cu lucrările fizice și intelectuale, la care s'a dedatu în cursulu dilei.

Este o bună regulă igienică de a se culcă de timpuriu și a se sculă mai deminția.

Somnulu trebuie se se facă în aeru curatu și fără curente de aeru sensibil.

Adeca: din 32 ore pre septemana, sunt consacrate studiulu limbii magiare 25 = Două dieci și cinci ore.

Spre a potă ajunge la acestu număr de ore pentru limb'a magiara:

1. lăsa afara: Desemnulu & figurile geometrice, Caligrafi'a (Scrierea) și Industri'a de casa din planulu de până aci;

2. scărăse dela Limb'a maternă 4 ore (din 12 ore, la 8 ore), dela Geografia, carea nu mai vine a se propune cu ore destinate, că până aci, $2\frac{1}{2}$ ore; și dela Religione 1 ora (din 4 ore la 3 ore); — er' orele de Intuitiune (resp. Esercitiile limbistice și întielesuali) le înmultiesce dela 1 la 9 ore, și le prescrie că obiectu de propunere, nu numai în departimentulu 1 și alu 2-le (cum erau până aci), ci în toate siese departimentele, cu scopulu anume, că pre calea acēsta practica se se potă înveția limb'a magiara (a beszéd és értelem gyakorlatok tanítását, a nem magyar ajku népiskolai tanulókkal folytatni kell azért, hogy a magyar nyelvet tovább lehessen tanítani), — fără de a-i pasă înse câtu e negru sub unghia de pierderile enorme, ce suferă instrucțiunea întru propunerea și învățarea inselor obiecte de învățământu, că atari.

Modulu acesta de propunere a unei limbe străine în școalele române etc. e injustu, că-ce elu rapesce totu timpulu școlei și-lu întorci spre esplicare limbistice desierte, intentionandu numai cultivarea limbii magiare, pre contulu și în detrimentulu celorlalte obiecte; împiedecă cultivarea limbii materne și dezvoltarea întielesulu, cari sunt scopulu principale alu școleuru populare.

Din punctu de vedere pedagogicu încă e tare gresitu principiulu de a începe și la omeni mai mari cu două limbi deodată, — cu atâtu mai virtosu la prunci de 6 ani.

Una astfelu de propunere a limbii magiare, de împreună cu limb'a maternă, la studiele, pentru cari este prescrișă partea cea mai mare a timpulu școlei, aduce numai de câtu sugrumarea și înadusirea limbii materne; tempesce întielesulu și judecat'a pruncilor; sterge caracterulu național și religiosu din ămile lor, și crește una generațiune periculă, de omeni cosmopoliti, fără nice una limba proprie, fără sentimente și idei clare religioase; cu unu cuventu, ruină și nemicesce totă institutiunea școleuru nōstre populare.

Prin urmare, și pușinulu ce ne lăsa legea, adeca, dreptulu de a dispune asupra modulu de propunere în școalele nōstre, acela vine și ni-lu ia regulamentul resp. planulu ministerialu.*)

O serbatōre națională.

— Clusiu, în 2 Martiu 1880.

Prea Stimate Domnule Redactore! Scirea înbucurătoare despre recunoscerea definitivă a Independenței României și de către cele trei puteri mari — Franci'a, Angli'a și Germani'a — ce străbătă cu iutiel'a fulgerulu prin totă Europ'a: ne-a înplut și pe noi, Români din Clusiu și din giuru de cea mai mare bucurie; nu pentru că acēsta scire ne-ar' fi surprinsu dōra, și ne-ar' fi sositu pre neasteptate, că-ci noi amu fostu convinși, că dreptatea și virtutea mai curendu sēu mai tardiu trebuie se triumfedie, ori și câte pedece i-se voru pune în cale, ci pentru-că adi suntemu în placut'a pozițiune a vedē, că acele pedece sunt delaturate cu totul. Frații nostri de preste Carpati si-au ajunsu în fine scopulu urmăritu de secolu, pentru care n'au crutiātu nice unu felu de sacrificiu; țier'a lor frumoșă după atăția secolu de înpilare, după atătea sacrificii mari, e recunoscută în fine de către toate puterile mari că statu liberu și independent. — Acēsta e caus'a, ce ne-a înplut ămile de bucurie și ne-au făcutu se uitamu pe câteva momente de grigile și necasurile nōstre propriie. Si ore este ăma română, care se nu ia parte la acēsta bucurie generală?!

Români din Clusiu la inițiativ'a dlui adv. dr. Aureliu Isacu, îndată după sosirea scirei înbucurătoare, au decisu a da espressionu bucuriei lor nemărginite prin una „Convenire socială.”

Permite-mi, dle redactore! se ve descriu câtu se potē de pre scurtu decursulu acestei serbări frumoșe naționale, de cari amu dori se se țienă prin toate partile locuite de români, nu numai în Clusiu.

În 28 Februaru st. n. sēr'a la 8 ore sal'a

*) Celelalte parti ale acestei critice se potă citi în Nri 4 și 5 ai „Fóiei scolastece” din Blasiu, asupra careia atragemu și cu acēsta ocaziune meritat'a și sēr'iōs'a atențiune a onor. publicu român. R. „Obs.”

IV.

De asiu fi avutu parte se fiu fostu macaru elevulu acelor fantastice academii îngropate în fundulu întuneculu, prin deseale reforme și înbunătățiri, ... atunci negresitu și eu presaramu cu usiurintia în toate vorbele stelutii și floricele astfelu, în câtu fa-care frasa se se para în trécatu, buchetu de poruncēla. Facultatea atunci m'ar fi ertatu și pe mine se descriu prin alte cuvinte mai măretie, mai tehnice, sēu celu pușinu mai boieresci, de nu scolastice, că într'o nörte alba de lumin'a lunii trecēndu prin întemplantu în prēm'a unui felu de eremitagiu, în care au datina unii, alții a osandi nisce fîntie nenorocite, se'i vestejēșcă florile etăției lor, am auditu o ariă dulce, sonoră și plină de armonia, cantandu strofele următoare:

Romantia.

Fugiti nădejdi desiarte, lasati-me în pace,
Eu n'asteptu dile line mai multu pe-acestu pământu,
Cându e peste potință de-acum a se desface
Povar'a ce m'apasa, fatalulu juramentu! . .

A mea nenorocire, acēsta suferintia
Sunt vecinice că mörtea și nu se potu schimbă,
Cându dulcea libertate mai multu nu e 'n fiintia,
Atuncea mangaiere eu nu pociu asteptă.

Acelu ce pentru crime își pierde libertate,
Nădejdea totdeauna îl potē maguli,
Că și crimele sale voru fi candva ertate,
Si că pe lume érași ferice va trai.

Acelu ce pentru bine se 'nchide, se gonesce
În ori și ce exiliu se potē mangaiă;
Că-ci pentru bine publicu acelu ce patimesce,
Elu aia usiurintia în consciint'a sa.

spacioasă a hotelului „Biazini“ eră aproape plină de inteligenți a romani din locu. Mai frumosu au fostu reprezentata class'a avocatiloru si junimea dela universitate. Avuramu onore a salută in mijloculu nostru si pe doi romani stimati, din departare, de pre siesulu Ungariei, si anume din Aradu: pre dd. adv. M. B. Stanescu si cand. de adv. dr. Salceleanu, cari ambii se afla de câteva septemani in Clusiu, pentru unele afaceri advocatiale.

Serbarea s'a deschisu prin o cuventare medu-osa rostita de d. adv. dr. Aur. Isacu, in care salutandu frumos'a cununa de ospeti, a aretatu scopulu convenirei, si-a exprimat bucuri'a pentru succesele fratiloru nostri de preste Carpati, si a finitu cu „Se traiésca Romani'a libera si independenta“. In legatura cu acésta totu dlu. dr. Isacu a propusu se se tramita o telegrama de felicitare in Romani'a la adress'a domnului presedinte alu Consiliulu de ministri J. C. Brateanu. — Propunerea s'a si primitu, si cu tramitarea ei fura incredintiati dd. advocati: M. B. Stanescu, Iuliu Coroianu, Vasiliu Almasianu si propunetoriulu, cari apoi in diu'a urmatore au si

tramisu telegram'a, alu careitextu suna astfelu: „Dlui prim-ministru J. C. Brateanu. Bucuresci. Din ocasiunea completei recunoscerei a independentiei Romaniei primésca guvernulu ei felicitarile si espressionea viuei bucurie din partea Romaniloru Clusieni intruniti cu scopu de a serba acestu actu de bunu auguriu pentru sigurulu venitoriu alu Statulu Romanu. Din incredintiare Dr. Isacu.“

Dupa primirea propunerei referitoare la acésta telegrama, s'a datu cetire urmatorei telegrame, so-site la inceputulu serbarei: „Dlui dr. Isacu. Clusiu. Cu profundu respectu salutandu ide'a intrunirei ce serbati, primiti felicitarile romaniloru din Dev'a, prin Longinulu.“

Dupa aceste cunoscutulu si talentatulu nostru june poetu Petru Dulfu, ceti o poesia a sa oca-sionale, care pentru efectulu generale ce a produsu asupra ascultatoriloru, o lasamu se urmeze aici in totu coprinsulu ei:

La Romani'a libera si independenta.

Salta si te veselesce adi o! juna Romania!
Fă-ti o di de serbatore; — plans'ai destulu in robia,
Pana lantiulu ti-ai sdrobitu!
Canta adi voiose innuri: că — a sclaviei érnă-amara
A trecut de totu, si sant'a libertatiei primavéra
Si pre-alu teu plaiu s'a ivitu.

Libertatea-i curatu aeru, far' de care-o ginte piere;
Pane santa, ce nutresce si dà celui slabu potere
A-si creá unu venitoriu;
Grâu, ce crésce numa-n tierna cu viiu sange ingrasiaa
Si se secera cu spad'a, candu fortun'a-i mai turbata,
Candu prin ventu mii glontiuri sboru.

Prin o astfelu de furtuna, ai trecut o Romania,
Si de spad'a-ti, ce la Plevn'a a trasnit in tirania,
Europ'a s'au uimitu
Totusi cei mari câte pedeci ti-au viritu in drumu de-odata:
Spre cunun'a libertatiei cu-alu teu sange cumparata
Candu Tu falnicu ai pasitu!!

Sangele-ti versatu in lupta le-a parutu prea mica plata,
Au doritu inca adaosu din alu teu trupu o bucata,
Mandrulu corpu ti-au mutilatu
Si acestu actu de crudime te-a dorutu cu-atatu mai tare,
Că flamandu de carnea-ti via-a fostu chiar' prietinulu pe care
Tu de mörte l'ai scapatu.

Inse nici cu-atata jertfa densii nu se-ndestulira!
Din sangele ce-ti remase, a nutri, vai, te silira
Pre dieci mii de lipitori
Te-ai supusu si la acésta suspinandu amaru . si éta:
Dupa multe lacrimi, totusi virtutea-ti e coronata!
Au trecut cumplitii nuori!

Ah! in dar' ati vrutu nuori negri, se ucideti mandrulu sóre:
V'a topitu a lui caldura; Adi pre bolt'a lucitoare
Elu suride mai frumosu . . .
Esti libera, fiic'a Romei! Esti stapan'a sortiei tale!
De-acum poti pasi voioasa pe-a culturei verde cale
Cătra scopu-ti gloriosu.

Libera, neaternata . . . Prin virtutea ta divina
Din despretiuita sclava, devenitai o regina
Respectata-n resaritu;
Si salonulu Europei, locasiu splendidu de regine.
Unde n'aveai eri intrare: s'a deschisu adi pentru tine
Si in sinu-i te-a primitu.

Libera . . dar' vai! a vietiei dile nu-su totu zimbitoré!
Si de-acum, se te scutéscă de orcané stricatóre,
Altu bratiu nu-e decât alu teu.
Curagiu inse! Bunulu geniu, ce te scóse din robia
Nici de adi n'o se te lase! Cu tine va fi 'n vecia
Alu dreptatiei D-dieu!

Inainte mica tiéra! totu pe calea inceputa,
Si din valea suferintiei, unde-ai statu necunoscuta,
Secoli plangendu neincetatu,
Vei sosi acusi la culmea stralucita a marierei
Unde suridiendu te-astépta din'a, tronulu fericirei
Si alu gloriei palatu.

Erai stea, acum esti sóre . . . Si lucirea ta marétia
A stersu si din pieptulu nostru a 'ntristarei négra cétia.
Vediendu chipu-ti zimbitoriu,
Ne simtimu mai tari in sufletu, uitamu jélea, dejosirea,
Chinurile, ce ne-apasa, si gustamu adi fericirea
Ce-ne luce-n viitoriu.

Salte astadi totu romanulu! salta juna Romania!
Fă-ti o di de serbatore! — Plans'ai destulu in robia,
Pana lantiulu ti-ai sdrobitu!
Canta adi voiose innuri, că-a sclaviei érnă-amara
A trecut de totu, si sant'a libertatiei primavéra
Si pre-alu teu plaiu s'au ivitu!

Petru Dulfu.

Dupa acésta minunata poesia, care va stórcé inca multe lacrimi de bucuria, corulu junimei uni-versitare a intonatú fórté frumosu câteva cantece nationale, precum: „Stéu'a Romaniei“, „Can-teculu ginte latine“, „Destéptate ro-mane“ etc.; er' d. dr. Salceleanu a incantatu publiculu prin unu canteu solo, si d. Ben. Popu, asc. de filosofia a esecutatu pe violina câteva melodii romanesce, pline de simtire si espressioné. Tóte aceste productioni au fostu ascultate de pu-blicu cu multa placere si indelungu aplaudate.

Eră se uitu de toasturile insufletitoare, ce s'au tienutu in acésta séra frumoasă: pentru Romani'a libera si independenta, pentru Principele si barbatii ei de statu si pentru vestitii „Curcani“, cari i-au eluptatu independenti'a, apoi pentru femeiele romane, care au sciutu crésce fii asia de bravi, cum s'au aretatu ostasii romani la Plevn'a, Griviti'a, Rahov'a etc.

Dintre toastanti amintimu in loculu primu pe d. M. B. Stanescu adv., apoi pe dd. dr. Aureliu Isacu, Iuliu Coroianu, P. Cuteanu, V. Nicóra, G. Onisioru si Al. Popu.

Mai pre urma s'au scolaru dlu capelanu gr. cath. din Clusiu B. Podóba, si a disu, că nu voiesce a toastá ci a tiené unu parastasu pentru martirii independentiei Romaniei, a binecuvéntă că preotu castrensu memori'a aceluor bravi luptatori romani, ce si-au versatu sangele pentru libertatea patriei lor. Astfelu serbarea frumoasă s'au finitu prin unu actu religiosu demnu de insemnarea ei.

Ospetii la 12½ óre au parasitu sal'a insufle-titi cu totii de acelasu sentimentu de bucuria, ardiendu cu totii de acelasu doru, ce s'ar potea exprima prin acestea cuvinte: Traiésca si infloresca „Romani'a libera si independenta.“

Unu participatoriu.

Unu telegramu din capital'a Marmatiei.

Dilele trecute primiramu dela unii marmatiani urmatoriulu telegramu: „M. Sighet, 25 Februaru. Denumirea domnului Kókényesdi de vicariu marmatianu periclitata interesele eclasiastice si sociale.“

Si altu nimicu? Pentru atata lucru nu meritá se recurga cineva la nici-unu telegrafu. Cu totul alte informatiuni astépta publiculu romanescu din regiunea cunoscuta sub nume de Maramurasiu sau Marmati'a. Că nou denumitul vicariu episcopescu este mare amicu alu magiarismulu, că reverenti'a sa inca cá locutiitoriu de vicariatu a compromis pe archierei prin energiós'a adunare de subscriptiuni in contra protesteloru inaintate la tronul din partea archipastoriloru si a consistórieloru, asia ceva nu mai este nici-unu lucru nou si nu mai surprinde pe nimeni. Cei mai multi ómeni devinu aceea ce'i face crescerea lor din pruncia până la 25 si 30 de ani. Nu romanu magiarisatu, dara magiaru curatu, cá vicariu, cá protopopu ori cá parochu, ce póte strică de aci inainte bisericei gr.-catholice si nationalitatiei romanesce mai multu decât au stricatu până acuma? De aci incolo a remasu numai, cá se li se dea lovitur'a de gratia. Istori'a este martora, că locuitorii din comitatulu Marmatiei au fostu odinioara numai romani. Presentulu, poporatiunea actuala dà istori'a de minciuna. In acelu comitatu se afla astadi la 130 mii ruteni si numai 73 mii de romani, câteva mii de jidovi si camu totu atati magiari. Cá si in Bucovin'a, se afla si in Marmati'a destule comune rurale si mii de familii cu nume romanescu, care astadi nu mai cunosc de locu limb'a romanésca, ci vorbescu pe cea rutena. Acesta nu este rezultatulu celoru 30 sau 50 de ani din urma, ci alu secoliloru. Precum in Banatu s'au sérbitu multime nenumerate de romani prin puterea hierarchiei serbesce si a comuniunei bisericesci, asia si in comitatele septem-trionali s'au rutenitu romanii cu miile prin preoti-me slava, sub cele doué episcopii rutene. Candu a decisu imperatulu Franciscu Josifu si pa-triarchulu Romei infiintarea episcopiei dela Gherla prin cuvente respicate „pro natione romana“ intre anii 1850—4, pe atunci miriade dintre ro-mani erau slavisate, familiile fruntasie magiarisate. Dara tocmă vocatiunea acelei episcopii eră definita cu tóta precisiunea de cătra fundatorii ei, că pe langa implinirea scopuriloru sale eclesiastice se con-curga din tóte puterile la reinviatare si conservarea nationalitatiei romanesce. Este inse unu secretu publicu, că elementulu romanescu din acelu comi-tatu si din cele limitrofe perde mereu din terenu. In vecinulu comitatu Ugocea au mai remasu siepte comune rurale romanesce; tóte celelalte câte au mai fostu, s'au slavisatu. Buboiiulu gangrenatu spartu in orasiulu Satmaru (Szatmár-Némethi, nu Nagyfalú,

cum s'a publicatu secatur'a in foile magiare), ve spune restulu.

Acei domni cari protesta contra denumirii noului vicariu, si-aru castigá unu meritu neperitoriu, daca aru esi cu unu planu positivu si sanetosu, dupa care se se póta salvá elementulu romanescu câtu a mai remasu in acelea comitate.

Din Moldov'a.

— Jasi 12/24 Februaru 1880.

In Nr. 9 alu „Observatoriului“ am cetitu articolulu intitulatu „Romani'a“, o descriere a starei poporatiunei rurale. Elu coprinde numai adeverulu candu dice: „cá vocea durerósa a tieraniloru asupriti nu se aude in Europ'a; inse nu pentru cá „ei nu ar sci strigá“, ci pentru cá loru nu le este permis a strigá; fiindu-cá toti: dela subprefectu pãna la vatasielu (servitulu primariei, ceea ce erau naprapii in Transilvani'a), si dela proprietariu — cu o mica exceptiune — pãna la ultimulu servu boierescu, le astupa gur'a indata cum dà tieranulu semne, cá are de cugetu se reclame contra inpilariloru nesuportabile. Daca din intemplanu unu tieranu maltratatu pléca pe ascunsu — cá-ci altfelu nu póte — se mérga la vr'o instantia, unde se'si caute dreptate, si vinovatulu prinde de veste; pe locu misca tóte petrile si trimite dorobanti calari de ilu aducu inapoi. Dupa aceea isi póte imaginá ori si cine, ce dreptati i mesura pe persóna interesata.

Déca se intempla cá maltratarile se se audia pãna la locurile mai inalte, se trimitu anchete la faci'a locului. Inse care este rezultatulu? Tieranulu n'are dreptate!

Cumcá tieranii in mare parte a Moldovei — (inprejurarile din Munteni'a nu le cunosc bine) — sunt intr'adeveru, daca nu mai reu, totu pe acea trépta de suferintie, cum erau sclavii in Americ'a. Sclavulu americanu muncea de diminétia pãna sér'a. Obositu de munca, sosindu la colib'a lui, trebuia se réjnésca farin'a pentru a'si face de mancare, éra acea ocupatiune i rapea timpulu de repausu dupa aceea durmea in pace pãna diminétia. Tieranulu din Moldov'a adese-ori nici nu cutésa se mérga séra acasa; pentru-cá feciorulu (servulu) boierescu ilu cauta cá se'lu trimita preste nópte, cine scie unde, din porunc'a boierului.

Am vediutu adese-ori tierani, cari dupa ce au muncitu o di mare de vara cu câte o bucata rece de mamaliga indoita cu taritie si adese-ori de papiuioiu umedu si amaru, si fara a gustá o picatura de apa tóta diu'a, candu a sositu acasa si voiá se'si stempere fóméa si setea, feciorulu boierescu ii asteptá acasa si'i luá fara mila, fara a le dá ragazu macaru se mai respire puçinu, si'i ducea la curtea boierésca si'i pornia cu caruti'a la orasiu pentru trebuintiele boierului: de ar fi ploatu, trasnitu si fulgeratu pardonu nu aflau. Si adese ori acésta se intemplá numai pentru a satisface vr'unu capritiu alu „Cocónei“ séu alu boierului — póte — holteiu! Tieranulu in fôrte multe locuri nu mai are candu se'si lucrese si elu puçinulu pamentu, pentru-cá ori e datoriu tieranulu ori nu, trebue se lucrese la boieru pana-ce termina lucrulu. Inse candu termina boierulu? Nici-odata; pentru-cá intinderea cea mare a mosiei nu se mai póte terminá nici-odata cu puçinele bratia de munca pe care póte pune man'a. Te duci 3, 4 si 6 ore cu trasur'a cu cai pe unele locuri, si nu dai de nici unu satú; ci vedi ici colé câte a mana de cascioré miserabile, desgradite pe langa care mai vedi si câte-va gaini, vr'o cati-va rimatori, cate mai multi copii goli, cari sémana cu mumiele egiptene, cu perulu inalbitu de sóre, cá lan'a alba de pe oi. Langa copii jace unu cane asemenea unei mortatiuni; si numai candu simte pe vr'unu omu, se scóla si leganduse pléca spre elu latrandu cá si cum ar fi ragusitu, in adeveru inse din cauza cá este ruptu si lipitu de fómé. Tieranulu cu feme'i'a sa e la lucrulu campului boierescu; dar' in acelasiu timpulu se intempla cá vr'unu agentu alu unei auctoritati vine la serman'a casa descrisa mai susu, pentru cá se aduca vr'o bucuria? Nu! ci pentru-cá se céra bani! Si nefindu cine se i dea bani, agentulu intra in casa si ia pe ce póte pune man'a se intielege cá, ce vede mai de pretiu in casa: secuestrésa pentru cine scie ce pretensiune, une-ori chiaru fara a fi tieranulu datoriu. Fara a fi datoriu? Da! pentru-cá nu multe comune sunt de acelea unde se nu se céra dela tieranu birulu de câte doue ori, si tieranulu platesce, cá-ci nu are pardonu. Tieranulu sosese obositu acasa; afla cá l'au zalogitu; pléca se véda pentru-ce? Afla pe agentu... la oficiu? Nu! ci la carciun'a jupanului Bercu Iticu. Aici câtu de necasu, câtu din oboséla cere

o céscă de rachiú, inchina si agentului, cá se'lu mai protéga. Dar' o céscă nu ajunge, mai ia una, parale inse nu are. Jupanu inse e bunu si i dá pe creditu doue cesci de rachiú, care pãna la plata s'au sporitu, dreptu procenté — inca cu doue. Câte odata se intempla si cumetrulu tieranului in carciuna; se mai cinstescu si amendoui, dupa care vine acasa ametitu, candu nu'i mai vine nici a mancá ci se lasa la pamentu si adórme. Ferice de elu daca are pace se se odihnésca.

Pe la cantatori inse, vine feciorulu boierescu si'lu ia din nou la lucru, si asia mai departe. S'ar potea scrie volume cu multu mai mari despre neajunsurile câte trecu preste bietii tierani, decâtu acele care s'au scrisu, légiferatu si decretatu in favórea tieranului.

Spatulu si timpulu nu'mi permite a me intinde multu in istorisirea suferintieloru nenorociteloru tierani; voiú continuá inse tabloulu inceputu despre aspectulu campului desiértu de locuitori.

Am disu: te duci 3—4 si 6 ore si nu dai de sate. Dar' cu tóte aceste campurile sunt lucrate aprópe pe jumetate séu celu puçinu $\frac{1}{3}$, éra $\frac{1}{3}$ este destinata pentru fenatiu si o alta $\frac{1}{3}$ pentru pasiunea viteloru boieresci si ale unoru tierani, cu plata grea. — Cine lucrésa aceastea campii intinse, dupa ce ele sunt atáta de sarace de locuitori? Cine altulu, decâtu acea mana de locuitori tierani descisi mai susu, cu o fôrte mica, dar' mica exceptiune de tierani, cari au o sórte mai de suferitu! Onorabiliu cetitori, si mai alesu cei cu musc'a pe caciula voru obiectá: „Nu este adeveratu, cá-ci sunt tierani cu stare!“ Am disu: o mica exceptiune este; dar' si acestia sunt tratati — nu numai de boierii fruntasi, ci si de totu individulu care póta pantaloni si surtucu de orasiu — sunt tratati cá nisce servi ai loru de gradulu celu mai inferioru.

(Va urmá.)

Correspondentie particulare ale „Observatoriului“.

— Lugosiu, 25/13 Febr. (Estrasu). Natiune si biserici, amu ajunsu cá se ne aparamu din tóte partile, precum se aparau caletorii in érn'a acésta ce trece, de potaile lupiloru rapitori. Din partea functionariloru destituiti denuntiarile curgea neincetatu la ministrulu presiedente Col. Tisza si la ministulu de culte Aug. Trefort. In acelasiu timpulu corespondentii fara consciintia ai diarielor din B.-Pest'a, le indopau totu cu calumnii, de care mergeau in raporturile secrete, pentru cá se póta dice, cá cele denuntiate ex officio sunt confirmate si prin pressa, sau si vice-versa. Si apoi temisiorenii mai au curagiulu se promitta, cá ei nu voru turburá apele celoru dela potere. Conspiratiunea tiesuta de atáti ani contra existentiei poporului romanescu si a bisericeloru romanesci este acuma esita la vederea lunei, auctorii ei sunt cunoscuti, cá si miserabilele loru instrumente; cu tóte aceastea press'a romanésca, episcopi, cleru, inteligenti'a miréna cáta nu este compromissa, se nu turbure apele nimenui, éra lupii se póta urlá neincetatu, cá oile si berbecii romaniloru le-au turburatu apele.

Dilele trecute au esitu in ministerialulu „Hon“ o corespondentia despre scólele romanesci de pe la Hunedór'a; in care se vorbesce in tonu sarcasticu si despre episcopi'a dela Lugosiu, unde astadi nu mai au nici-o ramuria de Olteanu. CREDU cá sunt bine informatu daca iti voiú spune, cá chiaru consistoriulu plenariu convocatu in tómn'a trecuta in siedinti'a sa din 28 Novembre a decisu, cá pre temeulu informatiuniloru autentice venite din diverse parti ale diecesei, ordinariatulu se reclame

la ministeriu si se céra cu insistentia, cá dascalii magiari de confessiune calvinésca, pusi in acea calitate pe la scóle, fia de statu, fia comunali neconfessionali, inpoporate inse de tinerime curatu romanésca din comune curatu romanesci, se fia delaturati cu atátu mai virtuosu, cu câtu acei docenti magiari nu cunoscú si nu vréu se cunósca limb'a romanésca, precum nici scolarii nu sciú nici-unu cuventu romanesc; de aici vine apoi, cá dascalitur'a calvinului se preface pe calea cea mai firésca in fortia brutale; baiatii fugu dela scóle; din acea cauza parintii sunt pedepsiti prin auctoritatile politice mai alesu in bani; urmarea, este cá cresce iritarea si ur'a, tinerimea nu face nici-unu progressu in scóla, remane ih statulu naturei cá si celelalte generatiuni; inteligenti'a superióra romanésca perde totu curagiulu de a mai cantá la urechile poporului: „dati-ve pruncii la scóla!“ ea scie fôrte bine ce se coprinde in legea fundamentala a Cislaitaniei, cá nici-o nationalitate nu póte fi silita cá se invetie in scólele sale limb'a altei nationalitati, si vede bine cele ce se intempla din nou in Boemi'a, Moravi'a etc.

Cá si lenea romanésca merita grea imputare pentru caderea acésta in sierbitude noua spirituale si chiaru religiósă, póte se se convinga ori-cine va petrece numai câte o di in Dev'a, Hunedór'a si Hatiegu. Ar face bine si ordinariatulu din Sibiu, daca ar trimite vre-unu commissariu energiosu, cá se amble preste totu comitatulu Hunedórei si se faca raporturi adeverate despre tóte scólele sale.

Preturiile cerealeloru

si altoru obiecte de traiu au fostu la

2 Martiu st. n. in Sibiu:

Grân, dupa cualitati	1 hectolitru fl.	8.80—9.80
Grân, amestecat	1 „	7.30—8.30
Secara	1 „	6.10—6.50
Papiuioiu	1 „	4.90—5.30
Ordiu	1 „	4.20—4.60
Ovesu	1 „	2.90—3.30
Cartofi	1 „	1.60—2.00
Mazare	1 „	7.00—8.00
Linte	1 „	11.00—12.00
Fasole	1 „	6.00—7.00
Lardu (slanina)	50 Kilogram.	28.00—30.00
Untura (unsóre topita)	50 „	28.00—29.00
Carne de vita	1 „	44.00
Oua 10 de	1 „	—20.00

Neoplant'a.

1875.

Medalie de argintu.



Seghedinu.

1876.

Medalie pentru merite.

CLOPOTE DE TÓTA MARIMEA

pe langa ficsarea prealabila a sune-
teloru loru.

Cu deosebire recomanda clopotele gaurite, inventate de densulu, alu caroru sunetu este mai josu decâtu alu celoru de constructiunea vechia si care, fiindu de 100 puncti, sunt asemenea celoru de 140 puncti de constructiunea vechie.

Se afla totudeauna in depositu clopote, dela marimea cea mai mica pãna la 50 chilogr., precum si de proasce portative si de mana.

Se recomanda pentru comande câtu de multe

Antonie Novotny
in Timisióra.

(4) 5—12

Foncière Institutu pestanu de asigurare

(dela 1864 pana la finea lui 1879 sub firm'a „Pester Versicherungs-Anstalt“)
in Budapest'a.

Capitalu in actiuni 25,000,000 franci, egalu diece milióne fl. v. a. in auru,
din care s'au platitu in bani gata:

12,500,000 franci, egalu cinci milióne floreni v. a. in auru.

Reservele premiiloru si pagubeloru facu circa

Intrările din premiile anuale facu circa

2,500,000 floreni.
3,000,000 „

Societatea, care face parte dintre instituttele de asigurare cu capitalulu celu mai solidu si cu garantiile cele mai mari asigura pe langa cele mai liberale conditiuni si pe langa premiile cele mai effine:

I. contra pagubeloru cauzate prin focu, fulgeru séu explosiune la ed ficii, fabrici, masine, recvisite, mobile, marfa, capete de vite, precum si la plante de tiarina si de fenatie situate in liberu séu sub coperisiu;

II. contra perderiloru de venituri curate escatate in fabrici prin sistarea lucrarei séu la case inchiriate prin perderea chiriiloru in urm'a unui focu séu a unei explosiuni;

III. contra pagubeloru prin spargere de gémuri, de oglinzi, de ferestri, usi séu mobile;

IV. contra pagubeloru de transportu ale marfuriloru expedate pe apa séu pe uscatu;

V. contra pagubeloru de grindina a ori ce felu de producte de ale pamentului;

VI. pe viati'a omului in tóte combinatiunile.

Pagubele intemplate se constatá in modulu celu mai culantu si se platescu câtu mai in graba. (Institutulu pestanu de asigurare a platitu de candu esista pentru pagube 22 milióne floreni).

Directiunea: conte Marcu Pejacevich, presiedinte; Frideric baron de Kochmeister, Antonie de Laczko, vice-presiedinti; membrii directiunei: Adolf Aebly, Carol G. Feldmann, Carol Figdor, Dr. Eduard Loisch, conte Gedeon Raday jun., Adolf Schenk jun., Aloisiu Strobentz, Dr. Anton Willner, Leopold conte Wolkenstein-Trostburg. Directoru generalu Wilhelm Schön; lociitiuriu directorulu generalu: Carol Fuchs directoru.

(7) 1—4

Amiculu Poporului.

Calindaru pe anulu 1880. Pretiulu redusu 40 cr. v. a. séu 1 l. n. inclus. tramitarea francata. Bani se ni se tramita in marea postale séu cu asignatiune.

(8)

W. Krafft in Sibiu.

Editoru si redactoru responsabilu: G. Baritiu.

Tipariulu lui W. Krafft.